

II. JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

ZÁKLADNÍ LITERATURA: *Adams, M. et al. (eds.)* Judging Europe's Judges: The Legitimacy of the Case Law of the European Court of Justice Examined. Oxford: Hart, 2013; *Bengoetxea, J.* The Legal Reasoning of the European Court of Justice: Towards a European Jurisprudence. Oxford: Clarendon Press, 1993; *Bončková, H., Žondra, M.* Souhrnná zpráva o rozhodovací praxi českých civilních soudů v případech s evropským prvkem (2004–2008). Brno: Nejvyšší soud, 2010; *Bobek, M.* K absenci řádného vyhlášení komunitární legislativy v jazycích nových členských států. *Právní rozhledy*, roč. 2006, č. 12, s. 499; *Bobek, M., Bříza, P., Komárek, J.* Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie. Praha: C. H. Beck, 2011; *Bobek, M., Komárek, J., Passer, J., Gillis, M.* Předběžná otázka v komunitárním právu. Praha: Linde, 2005; *Courtron, L. (ed.)* *Pedagogie judiciaire et application des droits communautaire et européen*. Bruxelles: Bruylant, 2012; *de Búrca, G., Weiler, J. (eds.)*, *The European Court of Justice*. Oxford: Oxford University Press, 2001; *Due, O.* Understanding the Reasoning of the Court of Justice. In: *Rodríguez Iglesias, G. C. et al. (eds.)* *Mélanges en hommage à Fernand Schockweiler*. Baden-Baden: Nomos, 1999, s. 73; *Maduro M.P.* *We The Court: The European Court of Justice and the European Economic Constitution*. Hart: Oxford, 1998.

Soudní dvůr Evropské unie je kulturní koláží. Instrukce, původně koncipovaná ve stylu francouzské Státní rady,¹ se každým dalším rozšířením Evropské unie proměňuje. Snad nejlépe je tento vývoj patrný na samotné struktuře a stylu rozhodnutí Soudního dvora. Stručný, sevřený a abstraktní sylogismus počáteční francouzské tradice, kdy několik odstavců představovalo celý rozsudek, postupně vstřebává další vlivy. Styl rozsudků, stejně jako samotná instituce je vydávající, se mění.

Tato kapitola představí současnou podobu rozhodnutí Soudního dvora a práci s nimi. První část kapitoly nastíní zvláštnosti fungování soudního systému Evropské unie a Soudního dvora, které se projevují ve stylu odůvodnění jeho rozhodnutí. Druhá část popíše samotný produkt: rozsudek Soudního dvora a jeho jednotlivé části, včetně jeho publikace a korektní citace. Část třetí se zaměří na stanovisko generálního advokáta a jeho význam pro vnitrostátní aplikaci práva EU. Konečně čtvrtá, závěrečná část této kapitoly, se zabývá otázkami dopadu judikatury Soudního dvora na český právní řád a její závaznosti.

¹ *Brown, N. L.* The Influence of the Conseil d'Etat on English Administrative Law and the European Court of Justice. In: *Andenas, M., Fairgrieve, D. (eds.)* *Judicial Review in International Perspective: Liber Amicorum in Honour of Lord Slynn of Hedley*. Volume II. The Hague: Kluwer Law International, 2000, s. 293 či *Berger-de Smedt, A.* *Negotiating the Foundations of European Law, 1950–57: The Legal History of the Treaties of Paris and Rome*. (2012) 21 *Contemporary European History* 339, na s. 345-346.

11.1. Unijní soudy a Soudní dvůr Evropské unie

Pojem unijní soudy či soudy Evropské unie může být vnímán dvěma způsoby. Ve svém užším významu zahrnuje tři soudní orgány EU se sídlem v Lucemburku: Soudní dvůr Evropské unie, Tribunál Evropské unie (dříve Soud prvního stupně)² a Soud pro veřejnou službu. Ve svém širším významu zahrnuje nejenom tři zmíněné lucemburské soudy, ale také všechny soudy členských států. Ty také aplikují unijní právo, a jsou tudíž také soudy EU.

K vývoji třístupňové soustavy unijních soudů v Lucemburku došlo postupně v průběhu posledních dvaceti let jakousi cestou nejmenšího odporu v důsledku postupného přetížení. Když se koncem osmdesátých let Soudní dvůr utápěl ve stále rostoucím nápadu, došlo ke zřízení Soudu prvního stupně.³ Když se o více než deset let později začal utápět ve svém nápadu i Soud prvního stupně, Smlouva z Nice otevřela cestu pro zřízení třetího stupně unijního soudnictví, nižších specializovaných soudů. Zatím jediným v život uvedeným specializovaným soudem je Soud pro veřejnou službu.⁴ Je ovšem na zvážení, jak dlouho je mechanický postup zřizování nových soudů koncentrovaných v Lucemburku únosný a zda a kdy bude Rada EU (respektive členské státy) nucena přistoupit k revizi systému zásadnějším způsobem.⁵

Naše pozornost se v této kapitole zaměří na Soudní dvůr a jeho výstupy v podobě rozsudků a stanovisek generálních advokátů. Právě s nimi se vnit-

² Lisabonská smlouva změnila jméno Soudu prvního stupně na Tribunál. České autentické znění Smlouvy o fungování EU tak dosti nešťastně následovalo románskou, především tedy francouzskou terminologií, která nazývá tuto instituci také *Tribunal*. Francouzský název zde však vychází z francouzského právního kontextu, kde jsou prvostupňové soudy obecně za „tribunály“ označovány (jako kupř. *Tribunal d'instance* či *Tribunal de grande instance* ve Francii, případně *Tribunal de première instance* v Belgii). Promítnout však stejný název do jazyka českého je nevhodné. Historické konotace a významy slova „tribunál“ v českém jazyce nejsou zrovna pozitivní. Vyvolávají vzpomínky na inkvizici, stanné právo, válečné či lidové soudy coby tribunály, rozhodně však ne na generické označení soudu prvního stupně. Navíc s takto kulturně nevhodným pojmenováním je čeština v rámci slovanských jazyků osamocena. Jiné slovanské jazyky vycházejí buď z patrně anglického *General Court* (jako třeba slovenština, která použila *Všeobecný súd*, nebo slovinština, která má *Splošno sodišče*) nebo bývalý Soud prvního stupně označují prostě jako Soud Evropské unie po vzoru němčiny (*das Gericht*), jak tomu činí polština, která jej nazývá prostě *Sąd*.

³ Rozhodnutí Rady 88/591/EHS ze dne 24. 10. 1988 o zřízení Soudu prvního stupně Evropských společenství. Úř. věst. L 319/1 ze dne 25. 11. 1988; v češtině ZV Úř. věst., kap. 1, sv. 1, s. 181.

⁴ Rozhodnutí Rady 2004/752/ES ze dne 2. 11. 2004 o zřízení Soudu pro veřejnou službu Evropské unie. Úř. věst. L 333/7 ze dne 9. 11. 2004.

⁵ Tedy především již před více než dvaceti lety navrhovanou dekoncentrací lucemburských soudů a zřízení skutečné sítě unijních soudů prvního stupně příslušných pro vícero států Unie. Srov. *Jacqué, J.P., Weiler, J.H.H.* On the Road to European Union – A New Judicial Architecture: An Agenda for the Intergovernmental Conference. (1990) 27 *Common Market Law Review* 185. V češtině viz *Bobek, M.* Řízení o předběžné otázce na rozcestí – příběh z evropské justice s otevřeným koncem. *Právní fórum*, roč. 2004, č. 5, s. 174.

rostátní právník, studuje judikaturu unijních soudů, v praxi nejčastěji setkává, především tedy s ohledem na rozhodnutí vydaná v řízení o předběžných otázkách. V porovnání s vnitrostátními vrcholnými soudy vykazuje funkce Soudního dvora a řízení před ním několik zvláštností, které se promítají do jeho judikatury. Je proto vhodné je zmínit jako body předběžné.

Za prvé, rozhodnutí Soudního dvora může být vydáno v různých typech řízení. Kromě řízení o předběžné otázce⁶ také kupříkladu v řízení o porušení Smlouvy (čl. 258 SFEU), žaloby na neplatnost (čl. 263 SFEU), žaloby na nečinnost (čl. 265 SFEU) aj. Byť se v této kapitole budeme zabývat především strukturou a stylem rozhodnutí vydaných v rámci řízení o předběžné otázce, neboť právě v nich bývají nejčastěji obsaženy právní závěry relevantní pro práci vnitrostátního právníka, je třeba zmínit, že i rozhodnutí vydaná v jiných typech řízení mají z pohledu Soudního dvora stejnou váhu. Soudní dvůr nerozlišuje, zda určitý právní názor byl původně vydán v rámci kupříkladu řízení o porušení Smlouvy či žaloby na neplatnost. Vše jsou to rozhodnutí stejné instituce.

V rámci řízení o předběžné otázce pak není dále činěno rozdílu s ohledem na soud, který předběžnou otázku předložil. V přístupu k předložené otázce a ani v následném normativním významu rozhodnutí nehraje roli, zda předběžnou otázku podal Krajský soud v Prešově, italský smírčí soudce v Palermu či finský obvodní soud v Oulu. Původ předkládajícího soudu a ani jeho postavení v hierarchii soudů členského státu nejsou, tedy přinejmenším formálně, rozhodné.

Za druhé, v rámci řízení o předběžné otázce Soudní dvůr nerozhoduje jednotlivé kauzy v klasickém smyslu slova. Soudní dvůr poskytuje obecný výklad ustanovení práva Unie s ohledem na právní otázky, které mu vnitrostátní soud předložil. Z tohoto rozdělení pravomocí mezi soudy členských států a Soudní dvůr pak také plyne struktura a styl odpovědi na předběžné otázky, které se zpravidla⁷ nalézají na vyšší úrovni abstrakce. Často lze říct, že jsou psány až přímo v jakýchsi „normativních větvích“. Rozhodnutí

⁶ Blíže viz *Bobek, M., Komárek, J., Passer, J., Gillis, M.* Předběžná otázka v komunitárním právu. Praha: Linde, 2005.

⁷ Existují však pochopitelně i rozhodnutí o předběžných otázkách, která jsou značně konkrétní, typicky vydaná s ohledem na výklad technické legislativy Unie. Srov. kupříkladu spory o zařazení různých typů zboží pod jednotlivé položky Společného celního sazebníku Unie. Byť se tedy i v podobných kauzách Soudní dvůr snaží poskytnout metodické vedení soudům členských států jak v podobných typech kauz postupovat, v konečné fázi je jeho rozhodnutí z povahy předložené otázky dosti konkrétní. Srov. v poslední době kupř. odpověď na druhou předběžnou otázku ve věci *Skoma-Lux*, kde odpověď Soudního dvora zněla: „[...] nařízení č. 2658/87, ve znění nařízení č. 1719/2005, musí být vykládáno v tom smyslu, že kvašený (fermentovaný) nápoj z čerstvých hroznů, prodáváný v lahvích 0,75 l, s obsahem alkoholu 15,8 % až 16,1 % obj., do kterého byl v průběhu jeho výroby přidán řepný cukr a kukuřičný alkohol, je třeba zařadit do čísla 2206 KN.“ – rozsudek ze dne 16. 12. 2010, *Skoma-Lux s. r. o.*, C-339/09, Sb. rozh., s. I-13251, bod 48.

Soudního dvora o předběžných otázkách se navíc týkají výlučně otázek právních, což obecnost stylu odůvodnění dále násobí. Tyto skutečnosti je třeba mít na paměti při práci s judikaturou Soudního dvora a jejím výkladem, o nichž bude řeč dále v této kapitole.

Za třetí, v rámci rozhodování o předběžných otázkách je Soudní dvůr všeobecným soudem v pravém smyslu slova: jak věcně, tak dopadem. S ohledem na věcné zaměření judikatury Soudního dvora již dávno neplatí, že by právo EU, a tím pádem i rozhodování Soudního dvora bylo především tím právem správním, vztahujícím se na regulaci obchodu mezi členskými státy. Současný věcný rozsah unijního práva a v důsledku toho otázek předkládaných Soudnímu dvoru sahá od problematiky vnitřního trhu přes otázky sociální politiky či životního prostředí až po civilní, obchodní, trestní právo či ústavní právo. Značné rozpětí má také typ kauz Soudním dvorem řešených: od zásadních otázek ústavního práva a ochrany základních práv až po klasifikaci nočních košil⁸ či kuřecího masa⁹ pro účely Společného celního tarifu. Ač tedy na nižších člancích evropské soudní soustavy dochází k postupné specializaci, Soudní dvůr zůstává soudem obecným v pravém smyslu slova. V bezbřehosti řešených otázek je síla i slabina Soudního dvora. Silou je možnost zajištění širší koherence právního řádu EU skutečně ve všech oblastech činnosti Unie. Slabinou je plýtvání prostředků Soudního dvora na často nevýznamné otázky.

Za čtvrté, právo EU je systémem odvozeným. Unijní úprava je ústavně přípustná pouze v oblastech, ve kterých došlo k přenosu pravomocí z členských států na Evropskou unii na základě ustanovení zakládajících smluv.¹⁰ Ústavní systémy členských států a legislativní pravomoc jejich orgánů naproti tomu vychází z obecné, všeobíhající pravomoci státu. Vnitrostátní parlament proto může přijmout právní úpravu v jakékoliv oblasti své volby. Může být omezen co do obsahu úpravy (ústavní mantinely, respekt pro mezinárodní závazky státu apod.), v zásadě však není omezen co do oblastí, ve kterých smí právní předpisy přijímat. Z tohoto rozdílu plyne poněkud mozaikovitá struktura unijní legislativy, která následně ovlivňuje výklad této legislativy Soudním dvorem. Často se může stát, že unijní úprava řekne pouze A, a nikoliv už i nezbytné B a C. Byť B i C mohou být logickým a nezbytným důsledkem vyřknutého A, k B a C již Unie nemá pravomoc. Výklad podobného systému prováděný Soudním dvorem se tak nezbytně zaměřuje na zaplňování vzniklých mezer za pomoci argumentů širšími principy, argumentů systematických a argumentů smyslem a účelem právní normy, typicky tedy nikoliv argumentů textuálních. Tento přístup ovlivňuje jak výklad unijního práva, tak styl rozhodnutí Soudního dvora.

Za páté, pro systém práva EU, stejně jako pro práci Soudního dvora, je charakteristická mnohojazyčnost. Unijní právo má v současnosti 23 autentických a úředních jazyků. Mnohojazyčnost má dopad jednak na zdrojové dokumenty (právní předpisy EU, které jsou taktéž autentické ve všech úředních jazycích), jejich výklad, stejně jako řízení samotné a jeho výstup.¹¹

11.2. *Rozsudek Soudního dvora*

Rozsudkem rozhoduje Soudní dvůr ve věci samé. Text většiny rozsudků, tedy přinejmenším rozsudků velkého senátu a běžných, pětičlenných senátů by měl být přístupný ve všech jednacích jazycích Soudního dvora v den vyhlášení rozsudku na internetových stránkách Soudního dvora. V praxi však dochází ke zpoždění překladů do jednotlivých jazyků a může se stát, že kupříkladu české znění rozsudku Soudního dvora je zpřístupněno až později. Text každého rozsudku je ovšem vždy v den vyhlášení přístupný minimálně v jazyce daného případu a ve francouzštině.

11.2.1. *Struktura rozsudku*

Jak je typický rozsudek strukturován a jaké informace zde nalezneme? Novější rozsudky Soudního dvora mají následující ustálenou strukturu:

- (a) *Úvodní část rozsudku (záhlaví)*, která obsahuje následující informace:
- (i) rozsudek Soudního dvora (údaj o rozhodující formaci);
 - (ii) datum rozhodnutí (a odkaz na jazyk řízení);
 - (iii) klíčové výrazy;
 - (iv) spisová značka;
 - (v) určení projednávané věci;
 - (vi) určení soudu a jeho obsazení, generálního advokáta a soudního personálu;
 - (vii) popis obdržených vyjádření a údaj o právním zastoupení účastníků řízení;
 - (viii) údaj o (ne)vydaném stanovisku generálního advokáta.
- (b) *Text samotného rozsudku*, který zpravidla obsahuje části:
- (i) krátké (jeden či dva odstavce) shrnutí předmětu řízení;
 - (ii) popis právního rámce;

¹¹ Srov. *Sevón, L.* Languages in the Court of Justice of the European Communities. In: *Gialdino, C. (ed.)* Scritti in onore di Giuseppe Federico Mancini, Vol. II Diritto Dell'Unione Europea. Milano: Giuffrè Editore, 1998, s. 933. Obecně k jazykovému režimu práva Unie viz *Bobek, M., Bríza, P., Komárek, J.* Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 511–541.

⁸ Rozsudek ze dne 10. 7. 1997, *Wiener*, C-338/95, Recueil, s. I-6495.

⁹ Rozsudek ze dne 13. 1. 2004, *Kühne & Heitz*, C-453/00, Recueil, s. I-837.

¹⁰ Srov. čl. 4 odst. 1 TEU; čl. 5 odst. 1 TEU; a čl. 2-6 TFEU.

- (iii) historie výchozího sporu (a otázky předložené Soudnímu dvoru);
- (iv) shrnutí argumentace účastníků řízení;
- (v) právní argumentace Soudního dvora;
- (vi) rozhodnutí o nákladech řízení.

(c) *Shrnutí odpovědí* Soudního dvora na předběžné otázky.

(d) *Podpisy soudců.*

Popsaná struktura reflektuje formát elektronického rozsudku přístupného na internetových stránkách Soudního dvora. Tištěná verze rozsudku uveřejněná ve Sbírce rozhodnutí Soudního dvora (a přístupná také skrze databázi EUR-Lex) vykazuje mírné odlišnosti. Těmi hlavními jsou samostatná hlavička před každým případem, která obsahuje klíčové pojmy a shrnutí rozsudku v rozšířené podobě, které předchází samotný text rozhodnutí.

Soudní dvůr dbá o jednotný formát a strukturu všech svých rozhodnutí, která je ve všech úředních jazycích stejná. Podobná jednota a předvídatelnost je uživatelsky příjemná: umožňuje snadnou a rychlou navigaci rozhodnutím, stejně jako rychlejší prohledávání a studium řady rozhodnutí. Jednotlivé odstavce samotného rozsudku jsou průběžně číslovány, přičemž každý odstavec (s výjimkou vložených citací) je označen novým číslem. Číslo odstavců jsou využívána pro přesnější citace rozhodnutí Soudního dvora. Jsou ve všech jazykových verzích stejná, stejně jako jsou stejná jak u tištěné, tak elektronické verze rozhodnutí. Pokud rozsudek Soudního dvora vznáší vícero právních otázek, pak je dále vnitřně strukturován nadpisy a označeními jednotlivých částí rozsudku, které napomáhají orientaci v textu.

Co nám řeknou jednotlivé údaje v rozsudku obsažené? Údaj o obsazení Soudního dvora sděluje formaci, ve které Soudní dvůr rozhodoval, stejně jako dále ve stejné hlavičce jsou jmenováni soudci, kteří zasedali. Soudní dvůr může rozhodovat v plénu, velkém senátu nebo v senátech složených z pěti nebo tří soudců. Běžné věci rozhodují senáty o třech či pěti soudcích. Rozhodnutí tříčlenných senátů by měla v zásadě pouze aplikovat existující judikaturu. Pětičlenný senát je základní formací, která rozhoduje, pokud není věc přidělena formaci jiné. Velký senát složený ze 13 soudců rozhoduje otázky doposud neřešené či otázky zásadního právního významu. Konečně rozhodující formací může být i plénum všech 27 soudců. To však dnes rozhoduje již jenom naprosto výjimečně, a to buď v případech přímo předvídaných Smlouvou o fungování EU, anebo v případě, že má právní otázka naprosto zásadní význam.¹² Stejně jako i u jiných vrcholných

¹² Smlouva o fungování EU předvídá rozhodování pléna Soudního dvora hlavně v případech odvolávání jiných funkcionářů Unie (kupř. odvolání ombudsmana (čl. 228 odst. 2 SFEU), odvolání člena Komise (čl. 247 SFEU), odvolání člena Účetního dvora (čl. 286 odst. 6 SFEU). Případy, kdy je rozhodována v plénu otázka naprosto zásadního významu, bývají vzácné. Jako ilustraci lze uvést některé z posledních posudků Soudního dvora (kupř. Posudek 1/09 ze dne 8. 3. 2011, týkající se návrhu dohody o vytvoření jednotného systému řešení sporů týkajících se patentů, zatím nepublikován) anebo rozsudek pléna ze dne 13. 7. 2004, *Komise proti Radě*, C-27/04, Sb. rozh. s. I-6649, který se týkal nerespektování Paktu stability a růstu ze strany Německa a Francie.

soudů,¹³ rozhodující formace určuje argumentační váhu rozhodnutí. V rámci Soudního dvora to znamená, že největší váhy mají rozhodnutí pléna, rozhodnutí velkého senátu, následovány rozhodnutím pětičlenných a poté tříčlenných senátů.

Datem rozhodnutí je den vyhlášení rozsudku. Vyhlášení rozsudku probíhá přečtením jeho základních tezí na jednání Soudního dvora. Rozsudek není nikdy vyhlášen přímo po jednání ve věci samé. Soudní dvůr si vynešení rozsudku vyhradí na pozdější dobu, avšak pak dochází k vyhlášení plného a konečného rozhodnutí. Prodleva mezi ústním jednáním a vyhlášením rozsudku se pohybuje v řádu několika měsíců, v závislosti na typu sporu a také na tom, zda je vydáváno stanovisko generálního advokáta. Čekání na překlad textu rozhodnutí do všech jednacích jazyků Soudního dvora pro výše zmiňované současné uveřejnění ve všech jazycích je podstatným faktorem této prodlevy.

Jazykem řízení v konkrétní věci může být v současnosti kterýkoliv z 23 úředních jazyků Evropské unie s výjimkou irštiny.¹⁴ V případě přímých žalob volí jazyk případu žalobce, zpravidla se jedná o jeho jazyk mateřský. Členské státy činí podání ve svém jazyce úředním. V řízení o předběžné otázce je jazykem případu úřední jazyk státu předkládajícího soudu. Rozsudek Soudního dvora je formálně autentický v jazyce daného řízení. Bylo-li rozsudkem Soudního dvora kupříkladu rozhodnuto o předběžné otázce předložené českým soudem, pak byla jazykem řízení čeština a autentické znění rozsudku je pak také v češtině. Toto pravidlo představuje odchylku od obecného jazykového režimu unijních právních předpisů, které jsou stejně autentické ve všech úředních jazycích.¹⁵

Na druhou stranu je však třeba uvést, že se jedná o formální autenticitu. V praxi platí, že koncept rozsudku byl vypracován ve francouzštině, která je vnitřním pracovním jazykem Soudního dvora. Francouzština proto slouží s ohledem na Soudní dvůr jako neformální jazyk referenční. Proto pokud je určitá pasáž rozhodnutí Soudního dvora v češtině obtížně srozumitelná, bývá vhodné nahlédnutím právě do francouzské verze rozhodnutí zjistit, co mělo být patrně danou pasáží sděleno.

Klíčové pojmy v hlavičce rozsudku usnadňují první pohled na rozsudek a vyhledávání v něm, především v případě delších rozsudků. Jsou uspořádány na základě dvou principů: posloupnosti a míry obecnosti. Princip

¹³ Obecně viz výše kapitola 5.4.

¹⁴ Srov. články 29, 37 a 104 Jednacího řádu Soudního dvora. Pro irštinu platí pravidelně prodlužovaná derogace z povinností unijních institucí vyhotovovat unijní dokumenty, včetně rozhodnutí Soudního dvora, v irštině, naposledy prodloužena až do 1. 1 2017 Nařízením Rady č. 1257/2010 ze dne 20. 12. 2010, kterým se prodlužují dočasná odchylná opatření od nařízení č. 1 ze dne 15. 4. 1958 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství. Úř. věst. L 343/5 ze dne 29. 12. 2010.

¹⁵ Blíže viz *Bobek a kol.*, cit. výše, pozn. č. 11, s. 511–541.

posloupnosti se uplatňuje v případě, kdy se rozhodnutí Soudního dvora zabývá vícero okruhy otázek. V tom případě se setkáme s několika odstavci klíčových pojmů, které kopírují strukturu rozsudku. V rámci jednotlivých okruhů otázek se zpravidla uplatňuje logická posloupnost, která směřuje od nejobecnějšího ke konkrétnímu. Klíčové pojmy jsou nejenom velice praktické pro rychlé získání představy, čeho se určitý rozsudek týká. Neocenitelnou pomoc poskytují také při rešerších v elektronických informačních databázích, kdy je lze využít také pro tematické vyhledávání dle klíčových pojmů. V oficiální tištěné sbírce Soudního dvora a v elektronických databázích jsou klíčové pojmy doprovázeny také shrnutím hlavních a stěžejních bodů rozhodnutí Soudního dvora společně s odkazem na čísla odstavců v textu.

Každý případ zaregistrovaný podatelnou Soudního dvora dostává spisovou značku. Případy jsou číslovány průběžně. První číslo před lomítkem je číslo případu v jednom kalendářním roce, číslice za lomítkem zkratkou roku nápadu. Jednotlivé spisové značky se dále člení podle soudu, o jehož nápad se jedná: písmeno „C“ před číslem případu je zkratkou pro *Cour*, tedy Soudní dvůr. Znamená, že se jedná o případ napadnutý Soudním dvorem. Písmeno „T“ je zkratkou pro *Tribunal*, tedy Tribunál EU, dřívější Soud prvního stupně.¹⁶ Konečně případné písmeno „F“ je zkratkou pro *fonction publique*, tedy „veřejná služba“, a označuje spisové značky případů napadnutých na Soud pro veřejnou službu.¹⁷ Za spisovou značkou případu projednávaného Soudním dvorem se může dále mimo jiné vyskytnout písmeno „P“, které je zkratkou pro *pourvoi*, francouzsky odvolání, tedy opravný prostředek proti prvostupňovému rozhodnutí Tribunálu, případně „PPU“ (*procédure préjudicielle d'urgence*), které označuje řízení o naléhavé předběžné otázce.¹⁸

Mezi soudci, kteří případ rozhodovali, bývá vyznačen soudce zpravodaj. Ten je určen předsedou daného senátu. Jeho úkolem je připravit předběžnou zprávu pro ostatní členy senátu a později navrhnout znění rozhodnutí Soudního dvora. Soudce zpravodaj je také přítomen při ústním jednání

¹⁶ Rozlišení mezi T a C případy vzniklo přirozeně až se vznikem Soudu prvního stupně v roce 1989. Do roku 1989 proto žádná písmena ve spisových značkách rozhodnutí Soudního dvora nenajdeme. Po vzniku Soudu prvního stupně mu Soudní dvůr postoupil část svého nevyřízeného nápadu. To také vysvětluje kolísání ve spisových značkách v nápadu let 1987–1989, kdy případy, které napadly časově ve stejnou dobu, mají různá písmena či písmeno žádné. Některé případy totiž stihl vyřídit Soudní dvůr sám před vznikem Soudu prvního stupně (v tom případě není před spisovou značkou žádné písmeno), některé vyřídil sám až po vzniku Soudu prvního stupně (pak spisová značka začíná na T), některé vyřídil sám až po vzniku Soudu prvního stupně (pak začíná spisová značka písmenem C).

¹⁷ Písmeno před spisovou značkou je podstatné, neboť všechny tři soudy průběžně číslijí svůj nápad stejným způsobem. Z těchto důvodů jsou případy C-123/08, T-123/08 a F-123/08 tři odlišné a spolu nesouvisející kauzy.

¹⁸ Za aplikace výše uvedených principů tak kupříkladu z hypotetické spisové značky „C-326/03 P“ poznáme, že jde o 326. věc, která napadl v roce 2003 Soudnímu dvoru a že se jedná o odvolání proti rozhodnutí Tribunálu.

a s ohledem na jeho detailní obeznámení s případem bývá tím, kdo se spolu s generálním advokátem nejčastěji táže účastníků v průběhu ústního jednání.

Úvodní část rozsudku pak konečně také obsahuje údaj, zda bylo v dané věci vydáno stanovisko generálního advokáta, případně kdy bylo vydáno. O roli generálního advokáta je podrobněji pojednáno dále v této kapitole.

Text samotného odůvodnění bývá uveden jedním či dvěma odstavci krátkého shrnutí předmětu řízení a právní otázky, kterou věc vznáší. Následuje popis právního rámce. První je probrána právní úprava EU, na druhém místě je, pokud se jedná o předběžnou otázku, právní úprava členského státu. Následuje popis průběhu řízení, a jedná-li se o řízení o předběžné otázce, pak také formulace otázky (otázek) předkládajícím soudem členského státu. Tyto části bývají v rozsudku stručné. Stanovisko generálního advokáta bývá proto dobrým záchytným bodem pro případ, že některé otázky týkající se právního rámce či průběhu řízení zůstávají nejasné. Generální advokát se ve svém stanovisku zpravidla věnuje těmto otázkám detailněji.

Skutkové pozadí a shrnutí dosavadního řízení v projednávaných případech bylo až do roku 1985 podrobně popsáno v rámci samostatné hlavičky rozsudku (s nadpisem „skutkové okolnosti“), která předcházela samotnému rozsudku. Od roku 1986 do roku 1994 publikoval Soudní dvůr ve své sbírce samostatné shrnutí skutkových a právních otázek společně s hlavními argumenty stran v dokumentu s názvem „Zpráva k ústnímu jednání“.¹⁹ Tato praxe však byla vzhledem k nákladům a zdržení při překladu těchto dokumentů opuštěna.

Samotná právní argumentace Soudního dvora tvoří kontinuum, kde jeden odstavec plynule navazuje na odstavec další. Právní argumentace je ukončena ustálenou floskulí „Z těchto důvodů Soudní dvůr (senát x. y.) rozhodl takto:“²⁰ Následuje tučně vysázený text, který je možné označit za jakýsi „výrok“. Na tomto místě je ale třeba upozornit na podstatný rozdíl ve čtení tohoto „výroku“ od chápání výroku v české právní kultuře. Rozhoduje-li Soudní dvůr v přímých žalobách, zvýrazněný text na konci rozsudku Soudního dvora lze, s jistou licencí, považovat za výrok ve smyslu české právní kultury. V daných případech se jedná o skutečnou aplikaci práva na konkrétní případ, jejímž výsledkem je konstatování konkrétního porušení Smlouvy, vyslovení neplatnosti konkrétního právního aktu apod. Podobné závěry o charakteru výroku však nelze aplikovat na rozsudek v řízení o předběžné otázce. V případě řízení o předběžné otázce představuje tučně vysáze-

¹⁹ Zpráva z jednání (*rapport d'audience*) jako taková stále existuje. Dostupná je v den jednání v budově Soudního dvora. Účastníkům řízení se doručuje v předstihu. V případě zájmu bývá možné o zaslání této zprávy požádat tiskový odbor Soudního dvora.

²⁰ Vliv francouzského „*Pour ces motifs ... la Cour*“ je v tomto ohledu nepřehlédnutelný, stejně jako umístění enunciátu samotného na konci textu.

ný text na konci rozhodnutí pouze shrnutí odpovědi na předložené otázky. Rozhodnutí Soudního dvora tvoří v těchto případech nedílný celek. Bylo by nesprávné číst (pouze) tučně vysázenou část rozhodnutí Soudního dvora s tím, že se jedná o „výrok“ a zbytek je právně nezávazné „odůvodnění“ ve smyslu české debaty na podobné téma. Jedním z důvodů je fakt, že v řízení o předběžné otázce Soudní dvůr nerozhoduje spor, ale podává odpověď na jednu či více právních otázek. Nelze tedy položit rovnítko mezi takovou odpověď a „výrok“ rozhodnutí Soudního dvora.²¹ Jedno se prolíná s druhým a právní názor Soudu bez jeho odůvodnění není představitelný.²² Rozhodnutí Soudu je proto třeba vnímat a interpretovat jako celek.

11.2.2. Styl odůvodnění

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, styl rozsudků Soudního dvora doznal za dobu jeho padesátileté existence patrných změn. Počáteční léta Soudního dvora by se dala nazvat „francouzským“ obdobím. Rozsudky byly krátké a lakonické. Každý odstavec začínal standardní floskulí „*attendu que*“ („vzhledem k“), občas proloženou prostým „*que*“ („že“, „tedy“). V této fázi Soudní dvůr následoval tradici francouzských nejvyšších soudů, jejichž rozhodnutí toho více zatajují, než říkají.²³ Také pod vlivem „anglosaského“ rozšíření z roku 1973²⁴ postupně dochází k jistému rozvolnění tohoto strohému stylu. Rozsudky se prodlužují a stávají se argumentačně bohatšími. Základní étos rozhodnutí ale zůstává stejný: Soudní dvůr ve velice kompaktní formě sděluje, co je právo. Typický rozsudek dnes nemívá více než 40 či 50 odstavců. Je možné tvrdit, že současný styl Soudního dvora představuje rozumný kompromis mezi jednotlivými soudními kulturami. Na jednu stranu se nejedná o „upovídání“ anglický rozsudek, kdy se soudci kazuisticky vyjadřují ke všem potenciálním dopadům svého rozhodnutí, možnostem a kombinacím, které z něj mohou vyvstat, diskutují aspekty soudní politiky a v některých případech prostě jen zbytečně plní papír. Na druhou stranu

to také již není francouzská argumentační zkratka, ve které si čtenář musí mnohé domýšlet.²⁵

Stylu odůvodnění rozsudků Soudního dvora je vlastní výrazná míra obecnosti a abstrakce. Často dochází k axiomatickému postulování obecného principu či zásady práva Unie, ze které je následně deduktivně odvozeno řešení konkrétní kauzy. Jak principy, tak jejich využití v konkrétní kauze, bývají formulovány značně abstraktním způsobem. Podobný styl odůvodnění je dán skutečností, že v rámci řízení o předběžné otázce Soudní dvůr rozhoduje výlučně o otázkách právních: poskytuje výklad práva Unie vnitrostátnímu soudu, který jej má následně teprve aplikovat na konkrétní kauzu. Soudní dvůr se tedy zpravidla nezabývá konkrétními okolnostmi posuzované kauzy, jejich výkladem, odlišením apod., ale vytvořením obecného právního pravidla využitelného v jiných řízeních v budoucnu i v rámci právních řádů ostatních členských států. S ohledem na styl jsou rozhodnutí Soudního dvora vskutku jakýmsi vzorovým příkladem „soudní legislativy“: okolnosti konkrétní kauzy jsou podružné a často nejsou ani podrobně rozebrány. Co je klíčové, je formulace obecných pravidel, která mají být aplikována ve věci projednávané před vnitrostátním soudem, a především pak v budoucnu v podobných případech.

Rozsudky Soudního dvora neznají odlišná stanoviska jednotlivých soudců. Absence odlišných stanovisek bývá, nad rámec odkazu na francouzskou soudní tradici, zdůvodňována charakterem Soudního dvora a řízení před ním. Ortodoxní verze zdůvodnění absence odlišných stanovisek u Soudního dvora má typicky následující podobu: hlavním úkolem Soudního dvora je zachování jednoty právního řádu Unie. K tomu je nezbytné, aby Soudní dvůr mluvil jedním hlasem a nebyl rozpolcen mezi většinu a menšinu. Soudní dvůr je také produktem mnohonárodním. Jeden soudce z každého členského státu hraje důležitý aspekt legitimační. Nebylo by proto vhodné, kdyby v rozhodování Soudního dvora docházelo k názorovému štěpení podle národnostních linií.²⁶ Tím, že z rozsudku není možné poznat, jak kdo hlasoval, stejně jako není možné uplatnit odlišné stanovisko, je bráněno možnosti vyvíjet tlak na soudce nominovaného určitým členským státem, aby tomuto státu stranil. Konečně Soudní dvůr často zdůrazňuje princip kolegiality svého rozhodování a vnitřního fungování. Cílem je proto najít co nejširší konsenzus.²⁷

²¹ V praxi se navíc může stát, že právě ta „nejdůležitější“ část rozhodnutí Soudního dvora, která založí nový princip s normativní relevancí do budoucna, v tučně vysázené části na konci rozhodnutí ani není obsažena.

²² Jak opakovaně Soud konstatoval mimo jiné již v rozsudku ze dne 28. 6. 1955, *ASSIDER*, 5/55, Recueil, s. 263, na s. 270 anebo v rozsudku ze dne 16. 3. 1978, *Bosch*, 135/77, Recueil, s. 855, bod 4.

²³ Příklad francouzského soudního stylu v českém překladu lze nalézt v časopise *Jurisprudence*, roč. 2005, č. 5, s. 74. Pro hlubší analýzu toho, co se však skrývá pod povrchem podobně strohému rozhodnutí, srov. *Lasser, M.* *Judicial Deliberations: A Comparative Analysis of Judicial Transparency and Legitimacy*. Oxford: Oxford University Press, 2004.

²⁴ K 1. 1. 1973 se tehdejší Evropské hospodářské společenství rozšířilo o Velkou Británii, Irsko a Dánsko.

²⁵ Kriticky srov. např. *Weiler, J. H. H.* *Epilogue: The Judicial Après Nice*. In: *de Búrca, G., Weiler, J. H. H. (eds.)*, *The European Court of Justice*. Oxford: Oxford University Press, 2001, na s. 225.

²⁶ Blíže viz *Jacobs, F.* *Advocates General and Judges in the European Court of Justice: Some Personal Reflections*. In: *O’Keefe, D., Bavasso, A. (eds.)* *Liber Amicorum in Honour of Lord Slynn of Hadley*. Volume I. *Judicial Review in European Union Law*. The Hague: Kluwer Law, 2000, s. 17–28 a 23–26.

²⁷ *Lenaerts, K.* *The Court’s outer and inner selves: Exploring the external and internal legi-*

Snaha nalézt co nejširší konsenzus mezi soudci spolu s absencí odlišných stanovisek však často vede k formulačním kompromisům. Je-li snaha do textu rozhodnutí „vtěsnat“ náhledy všech, či alespoň většiny, hledání kompromisu se občas může podepsat na kvalitě a srozumitelnosti argumentace. Pravidelný čtenář rozhodnutí Soudního dvora si tak může někdy povšimnout argumentačních „skoků“ v rámci odůvodnění rozhodnutí, kdy je patrné, že jeden odstavec odůvodnění logicky příliš neplyne z odstavce předešlého či na něj nenavazuje. V podobných situacích je patrné, že v rámci hledání kompromisu v rámci odůvodnění došlo k vypuštění určitého logického mezikroku, který následně v odůvodnění chybí a vyvolává dojem argumentační mezery.

11.2.3. Citace rozhodnutí unijních soudů

Přístup k rozhodnutím Soudního dvora je možný jednak elektronicky, jednak prostřednictvím tištěné Sbírký rozhodnutí Soudního dvora. Byť tedy v dnešní době drtivá většina uživatelů pracuje s judikaturou unijních soudů ve výlučně elektronické podobě, Sbíрка rozhodnutí má nadále svůj význam. Za prvé, zachycuje v tištěné a nezměnitelné podobě text rozhodnutí Soudního dvora. Za druhé, nadále se podle ní řídí citační konvence rozhodnutí Soudního dvora. Je proto vhodné si tuto sbírku krátce přiblížit.

Judikatura Soudního dvora je publikována ve všech úředních jazycích Evropské unie. Sbíрка rozhodnutí Soudního dvora proto vychází ve všech úředních jazycích, tedy například jako *European Court Reports* (En), *Recueil de jurisprudence* (Fr), *Sammlung der Rechtsprechung* (De), *Raccolta della giurisprudenza* (It) apod. Každá z jazykových verzí sbírky (stejně jako i jiné oficiální unijní publikace v různých jazycích) má svoji charakteristickou barvu obalu: francouzská modrou, anglická růžovou, německá žlutou apod. V současné době jsou všechny jazykové verze sbírky synoptické, tedy v podobě, kde v každé jazykové verzi je pro stejný úsek textu stejné číslo stránky a stejný odstavec.²⁸ Ve starších verzích sbírky, stejně tak jako ve vydáních historických judikátů v jazykových verzích států, které k Evropské unii přistoupily později, však spolu počáteční strany a čísla odstavců nemusí korespondovat. Jednotné číslování odstavců ve sbírkách bylo zavedeno až od roku 1969, synoptická publikace stejného číslování ve všech jazykových verzích sbírky až

timacy of the European Court of Justice. In: *Adams, M. et al. (eds.), Judging Europe's Judges: The Legitimacy of the Case Law of the European Court of Justice Examined*. Oxford: Hart, 2013.

²⁸ Vedlejším produktem synoptického způsobu publikace rozhodnutí Soudního dvora je zajímavé srovnání nároků na prostor, který má ten který jazyk zapotřebí pro vyjádření stejných myšlenek. Zatímco německá (žlutá) sbírka rozhodnutí Soudního dvora bývá hustě popsána, stránky růžové sbírky anglické jsou poloprázdné.

v roce 1979. Právník pracující se sbírkou z roku 1967 najde ve sbírce italské na stejné stránce jiný text než ve sbírce francouzské.

Sbíрка je průběžně číslována v rámci každého kalendářního roku. Od vzniku Soudu prvního stupně v roce 1989 (od prosince 2009 Tribunálu) se Sbíрка dělí na dvě části označené římskými číslicemi I a II. V části I sbírky jsou publikována rozhodnutí Soudního dvora, v části II sbírky pak rozhodnutí Tribunálu. Dochází tak vlastně k rozštěpení Sbírký na dvě části, obě části jsou však publikovány průběžně a někdy i v jednom svazku. Při citaci sbírky od roku 1989 je proto vždy nutné uvádět římské číslo před číslem stránky.

Pro dohledávání, stejně jako korektní citaci rozhodnutí Soudního dvora v češtině, je určující datum přistoupení České republiky k EU, tedy datum 1. 5. 2004. Rozhodnutí vydaná unijními soudy po přistoupení České republiky k EU se citují podle české mutace Sbírký rozhodnutí Soudního dvora, kterou vydává, spolu s jinými jazykovými verzemi, Úřad pro úřední tisky. Sbíрка vychází, ostatně stejně jako sbírky v jiných jazycích, s několikaletým zpožděním.²⁹ Rozhodnutí Soudního dvora vydaná po přistoupení ČR k EU jsou tak v zásadě přeložena do češtiny.³⁰

Rozhodnutí Soudního dvora vydaná před českým přistoupením však nebyla do češtiny nikdy v plném rozsahu přeložena. Překládat se mělo pouze několik set rozsudků tzv. historické judikatury, vybraných Oddělením překladů Soudního dvora. Mělo jít o výběr rozhodnutí nejzásadnější povahy, která budou přeložena a vydána ve zvláštním vydání české sbírky (obdobné sbírky byly vydány též v jiných státech, které přistoupily k EU později, např. ve Švédsku, Finsku apod.). Prvních několik desítek pilotních překladů je k dispozici v rámci sekce „historická judikatura“ na internetových stránkách Soudního dvora.³¹ Nezdá se však, že by kdy mělo dojít k přeložení zbylých rozhodnutí Soudního dvora. Judikatura Soudního dvora z období před přistoupením tak zůstává přístupná pouze v jazycích starých členských států.

Skutečnost, kde a zda bylo určité rozhodnutí Soudního dvora publikováno, je, jak již bylo zmíněno výše, určující pro korektní způsob citace rozhodnutí. Soudní dvůr v tomto ohledu zavedl pro citaci své judikatury v češtině následující konvenci, které je vhodné se držet:

²⁹ Na druhou stranu je Sbíрка rozhodnutí Soudního dvora ve všech jazycích včetně češtiny zdarma ke stažení v pdf sazbě na internetových stránkách „EU Bookshop“, spravovaných Úřadem pro úřední tisky (<http://bookshop.europa.eu>).

³⁰ Přístupné v češtině bývají všechny rozsudky, stejně jako další rozhodnutí, publikovaná ve Sbírci rozhodnutí. České překlady však nemusí vždy existovat v případech usnesení Soudního dvora, stejně jako rozsudků tříčlenných a někdy i pětičlenných senátů, které nejsou publikovány ve Sbírci rozhodnutí.

³¹ http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_14955.

(a) Rozhodnutí Soudního dvora vydaná před 1. 5. 2004 se citují počes-
těným odkazem na francouzskou verzi Sbírký (*Recueil*), tedy například jako:
– rozsudek ze dne 9. 3. 1978, *Simmmenthal*, 106/77, Recueil, s. 629,
anebo

– rozsudek ze dne 13. 1. 2004, *Kühne & Heitz*, C-453/00, Recueil, s. I-837.

(b) Rozhodnutí Soudního dvora vydaná po 1. 5. 2004 se citují ve formátu:
– rozsudek ze dne 3. 5. 2007, *Advocaten voor de Wereld*, C-303/05,
Sb. rozh., s. I-3633, anebo

– rozsudek ze dne 22. 6. 2010, *Melki a Abdeli*, C-188/10 a C-189/10,
Sb. rozh., s. I-5667.

Pořadí polí je v obou případech stejné: *typ rozhodnutí – datum rozhodnutí – název případu podle jména žalobce – spisová značka – místo publikace ve sbírce*. Jediný údaj, který se mezi oběma citacemi liší, je, zda bylo čerpáno z české či jiné sbírky rozhodnutí Soudního dvora, neboť logicky řečeno nelze v období před přistoupením ČR k EU citovat odkazem na „Sbírkou rozhodnutí“ v češtině, která v té době neexistovala. Citační konvence založená Soudním dvorem pak s ohledem na vnitřní jazyk Soudního dvora zvolila pro citaci starší judikatury před 1. 5. 2004 formát odkazu na francouzskou sbírku (*Recueil*). Při práci se starší judikaturou je však pochopitelně možné pracovat i s jinými jazykovými verzemi sbírky rozhodnutí a citovat podle nich.³²

Plný citační údaj pak bývá zpravidla doplněn také odkazem na bod rozhodnutí. Formální úprava judikátu Soudního dvora má – na rozdíl od většiny judikátů českých soudů – tu výhodu, že dnes již všechny judikáty mají číslované odstavce (body). Elektronické verze rozhodnutí respektují číslovaní odstavců zavedené sbírkou. Díky tomu i autor, který pracuje s elektronickou verzí rozhodnutí Soudního dvora, může citovat na bod přesně. Novější případy Soudního dvora (a především Tribunálu) čítají neřádka i desítky stran ve sbírce. Extrémním příkladem je zde například rozhodnutí Soudu prvního stupně z roku 2000 ve spojených případech *Cimenteries CBR v. Komise*.³³ Rozhodnutí zabírá celý jeden svazek sbírky (svazek 3 (B) za rok 2000). Má 1 291 stran a čítá

³² V takovém případě je však vhodné mít na paměti, že starší sbírky v jiných jazycích nebyly ještě synoptické. Jak je patrné, jednotlivé jazykové verze mají různé stránkování. Stejný odkaz přebraný z jedné verze sbírky rozhodnutí tak není použitelný pro jinou. Jako příklad si můžeme uvést odkaz na známé rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Costa proti ENEL*, které v závislosti na původu citace zní: (a) podle francouzské sbírky: arrêt du 15 juillet 1964, *Costa*, 6/64, Rec. p. 1141; (b) podle anglické sbírky: Case 6/64, *Costa v. ENEL* [1964] ECR (English Special Edition) 585, (c) podle německé sbírky: Urteil vom 15. Juli 1964 in der Rechtssache 6/64, *Costa*, Slg. 1964, 1253.

³³ Při citaci staré judikatury podle jiné jazykové verze sbírky lze pak pochopitelně zvolit i jiný formát citace, pokud je patrné, z jaké jazykové verze autor vycházel (např. věc 6/64, *Costa v. ENEL* [1964] ECR 585, ze kterého je patrné, že autor pracuje s anglickou verzí sbírky). Jako u jakékoliv jiné citace základem není fanatické lpění na formátu, ale důraz na přesnost a úplnost citace, která je v podobném případě zachována. Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 15. 3. 2000, *Cimenteries CBR a další proti Komisi*, T-25/95 až T-104/95, Recueil, s. II-491.

5 134 odstavců. Odkaz třeba na tento případ jen číslem případu a jmény stran znamená, že si čtenář má pročíst 1 291 stran a hledat, k čemu odkaz směřuje.

Jak již bylo uvedeno výše, vyhledávání a práce s judikaturou Soudního dvora probíhá dnes již skoro bezvýhradně elektronicky, byť tedy korektní citace se nadále přidržuje Sbírký rozhodnutí.³⁴ Přístup k judikatuře Soudního dvora dnes nabízejí především dvě volně přístupné databáze, které jsou obě k dispozici v češtině: EUR-Lex³⁵ a InfoCuria.³⁶ Možnosti vyhledávání v obou databázích byly již předmětem podrobného rozboru výše.³⁷ Z pohledu uživatele lze říct, že výhodou databáze InfoCuria je širší zahrnutých dat. Báze je spravována přímo Soudním dvorem a měla by obsahovat veškerá jeho rozhodnutí, včetně různých procesních usnesení apod. V tomto konkrétním aspektu je databáze EUR-Lex o něco zdrojově chudší: obsahuje jenom konečná rozhodnutí Soudního dvora, která jsou publikována, či alespoň citována ve Sbírce rozhodnutí. Neobsahuje tedy všechna procesní usnesení. Na druhou stranu však EUR-Lex poskytuje větší uživatelský servis a schopnost propojení judikatury s legislativou a jinými unijními materiály. Informace k jednotlivým rozhodnutím Soudního dvora navíc v rámci záložky „bibliografický soupis“ obsahují řadu dalších výtečných pomůcek pro práci s judikaturou.

11.3. Stanovisko generálního advokáta

Funkce generálního advokáta u Soudního dvora bývá na první pohled tak trochu záhadou pro právníky mimo frankofonní kulturní okruh.³⁸ Jejich stanoviska³⁹ jsou proto opomíjena. Přitom však mohou poskytnout řadu dalších užitečných informací. Úkolem generálního advokáta je předkládat ne-

³⁴ V praxi však i elektronické databáze při dohledání judikátu Soudního dvora obsahují v hlavičce dané „karty“ rozhodnutí také místo publikace daného rozhodnutí, čímž umožňují korektní citaci i podle elektronických systémů.

³⁵ Viz <http://eur-lex.europa.eu>.

³⁶ Viz <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf>.

³⁷ Viz výše kapitoly 10.5 a 10.6.

³⁸ Který má paralelu (a inspirační zdroj pro generální advokáty u Soudního dvora) v podobě *commissaire du gouvernement* (dnes *rapporteur public*) v rámci Státní rady (*Conseil d'État*), případně *avocat-général* v rámci *Cour de cassation* ve Francii, stejně jako *procureur général* v rámci belgického *Cour de cassation* či *advocaat-generaal* v rámci nizozemského nejvyššího soudu (*Hoge Raad*). Podrobněji viz *Bobek, M.* A Fourth in the Court: Why Are There Advocates General in the Court of Justice? (2011–2012) 14 Cambridge Yearbook of European Legal Studies 529.

³⁹ Česká terminologie v otázce toho, co vlastně generální advokáti produkují, zpočátku kolísala mezi „stanoviskem“ a „závěry“ v závislosti na jazyku, ze kterého bylo překládáno. „Stanovisko“ je překladem anglického *opinion*, „závěry“ se blíží více francouzským *conclusions*, německým *Schlussanträge*, španělským *conclusiones* či italským *conclusioni*. V české verzi smluv se nakonec prosadilo „stanovisko“. Polská verze Smlouvy o fungování EU používá *opinia*; naproti tomu slovenská má „návrhy“.

stranná a nezávislá odůvodněná stanoviska (čl. 252 SFEU), tedy navrhnout řešení probíraného právního problému. Stanovisko generálního advokáta není vydáváno v každém případě řešeném před Soudním dvorem.⁴⁰ Pokud předkládáno je, pak se tak děje po ústním jednání, ovšem před samotným rozhodováním Soudního dvora. Soudní dvůr není stanoviskem generálního advokáta vázán. Obecně se udává, byť jsou podobné údaje pochopitelně poněkud ošemetné, že v 70 % – 80 % případů Soudní dvůr názor generálního advokáta ve stanovisku vyjádřený následuje.⁴¹

Studium stanoviska generálního advokáta nabízí vnitrostátnímu právníkovi dvě přidané hodnoty: za prvé, nabízí expertní rozbor kauzy, který s ohledem na detail argumentu zpravidla výrazně přesahuje rozsah informací obsažených v rozsudku Soudního dvora. Generální advokáti ve svých stanoviscích navíc odkazují na doktrinální literaturu a řadu dalších pramenů, ze kterých čerpali, takže jejich stanoviska představují také jakousi rešerši zdarma. Za druhé, studium stanoviska generálního advokáta umožňuje jít s ohledem na určitou problematiku do větší hloubky než často stručné rozhodnutí Soudního dvora. Dobré stanovisko obsahuje nejenom detailní rozbor současného stavu unijního práva s ohledem na řešenou otázku. Zároveň ukazuje různé cesty, kterými by se mohl Soudní dvůr ubírat. Stanoviska některých generálních advokátů bývají výtečným rozbohem právního stavu, kvalitou překonávající většinu akademických statí. Stanovisko generálního advokáta se navíc zpravidla neomezuje na rozbor platného práva. Jeho úloha je širší: navrhnout nová řešení, kritizovat slabiny v dosavadním přístupu a snažit se Soudní dvůr přimět ke změně či dalšímu rozvoji judikatury. Někteří generální advokáti tak vedli ve svých stanoviscích se Soudním dvorem skutečné debaty a dlouhodobě poukazovali na problematickou judikaturu v některých oblastech a snažili se ji zlepšit.⁴²

Generální advokáti ve svých stanoviscích nehovoří pouze k Soudnímu dvoru. Ke tříbení názorů a vzájemné odezvě dochází i mezi generálními advokáty navzájem či mezi generálními advokáty Soudního dvora a Tribunálem.⁴³

⁴⁰ Smlouva z Nice v roce 2001 zavedla v rámci opatření k urychlení řízení před Soudním dvorem také možnost rozhodnout ve věci bez stanoviska generálního advokáta, které bylo až do té doby pravidlem v každém řízení. Od té doby podíl věcí, ve kterých je stanovisko generálního advokáta před Soudním dvorem předloženo, stále ustupuje. Z minulých výročních statistik Soudního dvora vyplývá, že 46 % rozsudků vydaných Soudním dvorem v roce 2011 byla vydána bez stanoviska generálního advokáta (v roce 2010 to bylo 50 %; v roce 2009 celkem 52 %; v roce 2008 celkem 41 %; v roce 2007 celkem 43 %; v roce 2006 celkem 33 %, v roce 2005 celkem 35 %, v roce 2004 celkem 30 %).

⁴¹ Srov. např. *Vranken, M.* The Role of Advocate General in the Law-Making Process of the European Community. (1996) 25 *Anglo American Law Review* 39, na s. 61. Nejnověji viz např. *Clément-Wilz, L.* La fonction de l'avocat général près la Cour de justice. Bruxelles: Bruylant, 2011 či *Ritter, C.* A New Look at the Role and Impact of Advocates-General – Collectively and Individually (2005-2006) 12 *Columbia Journal of European Law* 751.

⁴² Srov. jednotlivé studie v *Burrows, N., Greaves, R.* The Advocate General and EC Law. Oxford: Oxford University Press, 2007.

⁴³ Generální advokáti jsou pouze u Soudního dvora, nikoliv u Tribunálu. Navíc byt' tedy

Diskuze o určitém řešení mezi generálními advokáty prostřednictvím jejich stanovisek může nastat v případě, kdy Soudní dvůr projednává paralelně dva nebo více případů zabývajících se stejnou otázkou. Jestliže jsou jednotlivé případy přiděleny jiným generálním advokátům, generální advokát, který předkládá své stanovisko jako druhý v pořadí, často reaguje na závěry učiněné v souběžném případě kolegu.⁴⁴ Stanoviskům generálních advokátů se dostává pozornosti nejen na Soudním dvoře, ale také na Tribunálu. I Tribunál může být ovlivněn stanoviskem generálního advokáta, byt' pochopitelně vydaným v jiné věci.⁴⁵

Ve všech výše popsaných případech jsou stanoviska generálních advokátů nedocenitelným zdrojem informací. Často se uvádí, že v případech, kdy Soudní dvůr nenásleduje názory generálního advokáta, stanovisko generálního advokáta tak trochu nahrazuje neexistující odlišné stanovisko v rámci Soudního dvora. Nabízí totiž to, co je obvykle úlohou odlišného stanoviska v rámci soudu: ukáže odlišný přístup, možnou odlišnou argumentaci, která může postupem času v názoru soudu převážit. Navíc s ohledem kupříkladu na řízení o předběžných otázkách, kdy Soudní dvůr rozhoduje v prvním a zároveň i posledním stupni, stanovisko generálního advokáta může být vnímáno také jako svého druhu náhrada za neexistující prvostupňové rozhodnutí, vůči kterému se Soudní dvůr ve svém rozsudku následně vymezuje.

Obě naznačené funkční paralely pomáhají osvětlit možné využití stanovisek generálních advokátů. Je však třeba mít na paměti, že stanovisko generálního advokáta je vydáváno ve značném předstihu před rozhodováním odpovídající soudcovské formace Soudního dvora ve věci samé. Nemůže být proto použito k vysvětlení *konkrétního* rozhodnutí Soudního dvora: v době, kdy generální advokát své stanovisko píše, žádné rozhodnutí Soudního dvora ještě neexistuje. Stanovisko generálního advokáta tak může napomoci pouze k *obecnému* uchopení právního problému Soudním dvorem řešeného.

čl. 49 Statutu Soudního dvora umožňuje, aby byl některý ze soudců Tribunálu v konkrétní kauze povolán plnit funkci generálního advokáta v řízení před Tribunálem, v praxi se tohoto ustanovení Statutu v řízení před Tribunálem nevyužívá.

⁴⁴ Srov. kupř. debatu mezi generálními advokáty v s ohledem na otázku regulace služeb ve veřejném zájmu (stanovisko GA Légera ze dne 19. 3. 2002, *Altmark Trans GmbH*, C-280/00, Recueil, s. I-7747 oproti stanovisku GA Jacobse ze dne 30. 4. 2002, *GEMO SA*, C-126/01, Recueil, s. I-13769, které vedlo k žádosti Soudního dvora o druhé stanovisko GA Légera ve věci *Altmark*). Podobně čilá výměna mezi generálními advokáty probíhala v poslední době s ohledem na vyjasnění dopadu a významu rozsudku Soudního dvora ze dne 22. 11. 2005, *Mangold*, C-144/04, Sb. rozh., s. I-9981.

⁴⁵ Znáмым příkladem je otázka aktivní legitimize neprivilegovaných žalobců v rámci žaloby na neplatnost. GA Jacobs navrhl ve svém stanovisku z 21. 3. 2002 v případě *Unión de Pequeños Agricultores*, C-50/00P, Recueil, s. I-6677 Soudnímu dvoru změnu dosavadní judikatury. Než Soudní dvůr rozhodl o věci samé, názory Jacobse nalezly ohlasu u Soudu prvního stupně, který je aplikoval v rozsudku ze dne 3. 5. 2002, *Jégo-Quéré*, T-177/01, Recueil, s. II-2365. Soudní dvůr ale s novým výkladem aktivní legitimize nesouhlasil a v obou případech potvrdil svoji předchozí judikaturu.

Z povahy věci není stanovisko generálního advokáta s to sloužit jako bližší vysvětlení konkrétní pasáže rozhodnutí Soudního dvora či jako nástroj pro autoritativní výklad „co měl Soudní dvůr na mysli“.

Vnitrostátní právník může ve své praxi stanovisko generálního advokáta dobře využít, a to především dvěma způsoby. Za prvé, v rozsahu, ve kterém stanovisko generálního advokáta pracuje s již existující judikaturou Soudního dvora a odkazuje na ni, poskytuje výtečný rešeršní servis. V tomto rozsahu je pak také vlastně „závazné“, byť nikoliv tedy z titulu stanoviska generálního advokáta, ale proto, že shrnuje existující unijní právo a judikaturu. V té části svého stanoviska, ve které jde generální advokát nad rámec existující úpravy, tedy v tom rozsahu, kde navrhuje budoucí vývoj, se jedná o právní názor přesvědčivý, kterým může být pochopitelně argumentováno. V tomto druhém aspektu se jedná o možný zdroj argumentace, tedy zdroj, který vnitrostátní soudce smí použít, kterým však není vázán.

Konečně závěrem je vhodné zmínit, že činnost generálních advokátů nemusí být vždy vnímána bezvýhradně pozitivně. Jak je patrné z výše uvedeného, význam generálního advokáta v řízení před Soudním dvorem je v praxi značný. V souladu s frankofonní tradicí je generální advokát členem Soudního dvora, nikoliv účastníkem řízení před ním. Z toho mimo jiné plyne, že generální advokát „mluví“ přímo k Soudnímu dvoru, a to až po slyšení účastníků řízení a uzavření písemné i ústní části řízení. Účastníci řízení před Soudním dvorem proto nemají právo vyjádřit se ke stanovisku generálního advokáta.⁴⁶ Generální advokát navíc není vázán obsahem podání účastníků řízení. V praxi se tak může stát, že generální advokát se ve svém stanovisku zaobírá něčím, na co strany sporu neměly šanci reagovat. Soudní dvůr tuto situaci řeší v extrémních případech novým otevřením ústí fáze jednání, aby dal procesním stranám příležitost vyjádřit se k závěrům učiněným generálním advokátem.⁴⁷ Nemožnost stran reagovat na stanovisko generálního advokáta byla ovšem opakovaně napadána před Evropským soudem pro lidská práva pro rozpor s článkem 6 odst. 1 Evropské úmluvy (právo na spravedlivý proces).⁴⁸

⁴⁶ Usnesení Soudního dvora ze dne 4. 2. 2000, *Emesa Sugar*, C-17/98, Recueil, s. I-665, bod 17.

⁴⁷ Srov. kupř. rozsudek ze dne 12. 7. 2005, *Komise proti Francii*, C-304/02, Sb. rozh., s. I-6263.

⁴⁸ A to jak s ohledem na generální advokáty před Soudním dvorem EU, tak zejména generální advokáty či různé jejich vnitrostátní paralely v právních rádech frankofonních smluvních stran Evropské úmluvy. Srov. především rozsudek ESLP ze dne 7. 6. 2001, *Kress proti Francii*, č. 39594/98 či rozsudek ESLP ze dne 20. 2. 1996, *Vermeulen proti Belgii*, č. 19075/91. V rozhodnutí ze dne 20. 1. 2009, *Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkevisserij U.A. proti Nizozemí*, č. 13645/05, sice ESLP prohlásil, že účast generálních advokátů v řízení před Soudním dvorem neporušuje čl. 6 odst. 1 EÚLP, ale to především proto, že vyšel z rovnocennosti ochrany obou systémů a do podrobného přezkumu se vlastně nepouštěl. Blíže viz překlad rozhodnutí spolu s anotací D. Kosaře v Přehledu rozsudků Evropského

11.4. *Závaznost judikatury Soudního dvora pro vnitrostátní soudy*

Proč by měl vnitrostátní právník znát a zohledňovat judikaturu Soudního dvora? Asi nejjednodušší a nejpádnější odpovědí je, že bez ní vlastně neexistuje právo EU. V právu Unie více než kdekoli jinde totiž existuje zásadní a hluboký rozdíl mezi legislativním právem (zakládajícími smlouvami a legislativou unijních orgánů) a soudcovským právem, které existuje pouze v rozhodnutích Soudního dvora.

Příkladem může být problém neimplementované směrnice: předpokládejme situaci, kdy členský stát neimplementuje včas směrnici, ze které by mohl tím či oním způsobem profitovat jednotlivec (tedy fyzická či právnická osoba). Co může daná osoba dělat? Na základě „psaného“ práva, tedy bez použití právních pravidel stvořených judikaturou Soudního dvora, by existovala jediná možnost: prosit⁴⁹ Komisi, aby zahájila proti danému členskému státu řízení o porušení Smlouvy dle článku 258 SFEU. V případě, že by o několik let později došlo ke skutečnému odsouzení daného členského státu pro porušení Smlouvy,⁵⁰ na právní situaci jednotlivce by se tím nic nezměnilo. V rozsudku Soudního dvora by pouze bylo konstatováno, že členský stát X porušil povinnosti vyplývající mu ze Smlouvy.

Nyní porovnejme tuto situaci s tím, co může jedinec dělat (výlučně) na základě judikatury Soudního dvora: jednotlivec se může především v důsledku přímého účinku směrnic po uplynutí jejich implementační lhůty domáhat svých práv z ní plynoucích přímo před soudy daného členského státu. Přímo účinná práva budou přednostně aplikovatelná před vnitrostátní úpravou.⁵¹ V případě, že ustanovení dané směrnice nejsou nadána přímým účinkem, pak se dá danou směrnicí argumentovat pro účinek nepřímý, tedy pro souladný výklad ustanovení vnitrostátního práva.⁵² Když ani toto nepomůže, je načase žalovat členský stát o náhradu škody.⁵³ Veškeré počínání jednotlivce před soudem členského státu podtrhuje již zmiňovaný princip

soudy pro lidská práva, roč. 2009, č. 4, s. 231. Obecně *Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M.* Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 750–751.

⁴⁹ Doslova prosit, protože Komise má plné uvážení, zda řízení zahájit, či nikoliv. Jedinec může Komisi dát pouze nezávazný podnět – srov. rozsudek ze dne 20. 2. 1997, *Bundesverband der Bilanzbuchhalter proti Komisi*, C-107/95 P, Recueil, s. I-947, bod 19.

⁵⁰ Což není vůbec zaručeno, neboť Komise při svém rozhodování postupuje diplomaticky a je často připravena se s členskými státy politicky dohodnout, což potvrzuje skutečnost, že devět desetin všech zahájených případů se nikdy nedostane před Soudní dvůr. Viz *Kapteyn, P. J. G., van Themaat, P. V.* Introduction to the Law of the European Communities. 3. vyd. The Hague: Kluwer Law, 1998 na s. 453, pozn. č. 24.

⁵¹ Srov. např. rozsudek ze dne 26. 2. 1986, *Marshall*, 152/84, Recueil, s. 723 anebo rozsudek ze dne 14. 7. 1994, *Faccini Dori*, C-91/92, Recueil, s. I-3325.

⁵² Rozsudek ze dne 10. 4. 1984, *Von Colson a Kamann*, 14/83, Recueil, s. 1891.

⁵³ Rozsudek ze dne 19. 11. 1991, *Francovich a další*, C-6/90 a C-9/90, Recueil, s. I-5357 anebo rozsudek ze dne 5. 3. 1996, *Brasserie du Pêcheur a Factortame Ltd a další*, C-46/93 a C-48/93, Recueil, s. I-1029.

přednosti unijního práva⁵⁴ a požadavek účinné ochrany unijních práv jednotlivce.⁵⁵ Všechny v tomto odstavci popsané procesní nástroje jsou výlučným produktem judikatury Soudního dvora.

S ohledem na výše naznačený nebývalý rozsah a dosah judikatury Soudního dvora je až s podivem, jak málo je teoreticky a i v rozhodovací praxi jak Soudního dvora, tak soudů členských států rozpracovaná otázka způsobu a limitů její závaznosti. Otázka závaznosti judikatury Soudního dvora je logickou podmnožinou obecné otázky vnitrostátní závaznosti unijního práva. Judikatura Soudního dvora je jedním z typů aktů sekundárního práva, tedy práva vytvářeného a vydávaného orgány Unie. Členský stát EU přistoupením k Unii akceptuje dodržování celého „balíku“ závazků z členství plynoucích, včetně dodržování primárního práva (unijních smluv) a sekundárního práva (aktů unijních institucí). Debaty ohledně vnitrostátní závaznosti unijního práva se zpravidla soustředí na způsob přenosu vnitrostátních pravomocí na Unii (v českém podání tedy debata na téma čl. 10 versus čl. 10a Ústavy, případně spolu s čl. 1 odst. 2 Ústavy) a jeho hranice (v českém podání tedy „podstatné náležitosti materiálního právního státu“ coby limity možného přenosu).

Jakým způsobem a v jakém rozsahu však vnitrostátně váže judikatura Soudního dvora, nebývá předmětem samostatné debaty. Vnitrostátní ústavní či nejvyšší soudy v tomto ohledu tradičně odkáží na skutečnost, že unijní právo si své vnitrostátní účinky určuje samo. Pokud pak zůstává v rámci pravomocí Unii svěřených, pak mají být tyto účinky také přiznány vnitrostátně.⁵⁶

Podobný zpětný odkaz na unijní právo, které si má samo určit způsob svého působení v rámci právních řádů členských států, má však s ohledem na závaznost judikatury Soudního dvora pouze částečnou vypovídající hodnotu. Platí pochopitelně s ohledem na základní principy typu přímého účinku, přednosti práva Unie apod. Na druhou stranu judikatura Soudního dvora, která by jakkoliv podrobněji probírala svoji závaznost, chybí. Soudní dvůr v obecné rovině nikdy neřekl, že by jeho rozhodnutí měla být obecně závazná.

Ve své dosavadní judikatuře Soudní dvůr pouze potvrdil vázanost konkrétního vnitrostátního soudu, který se Soudního dvora otázal v rámci řízení o předběžné otázce, konečným rozhodnutím Soudního dvora v dané věci.⁵⁷ V tomto případě se však jedná pouze o jakousi závaznost *inter partes*,

v rámci konkrétního řízení, která plyne ze samotné podstaty řízení o předběžné otázce: konkrétní soud členského státu, který otázku předložil, je následně v dalším řízení odpovědí Soudního dvora vázán.

Nad rámec konkrétní kauzy Soudní dvůr v dosavadní judikatuře potvrdil pouze závaznost svých rozhodnutí týkajících se platnosti aktů práva Unie, a to ve své podstatě jenom nepřímou. V rámci řízení o předběžné otázce se soud členského státu může dotázat nejenom na otázky výkladu unijního práva, ale také zpochybnit platnost aktu práva EU. Pokud tak učiní a Soudní dvůr akt práva Unie prohlásí za neplatný, pak, jak Soudní dvůr konstatoval ve svém rozhodnutí ve věci *International Chemical Corporation*:

„[...] ačkoliv rozhodnutí Soudu podle článku 177 [dnes čl. 267 SFEU – pozn. aut.], které prohlašuje akt některé instituce za neplatný [...], je přímo adresováno pouze soudu členského státu, který tuto věc předložil Soudnímu dvoru, je také dostatečným důvodem pro kterýkoliv jiný vnitrostátní soud, aby považoval daný akt za neplatný pro účely rozsudku, který má vynést.“⁵⁸

Obecnou závaznost svých rozhodnutí týkajících se výkladu práva Unie, v praxi tedy drtivé většiny všech rozsudků vydaných v rámci řízení o předběžné otázce, Soudní dvůr ovšem nikdy výslovně nepotvrdil. Skutečnost, že judikatura Soudního dvora je vskutku pro vnitrostátní soudy členských států závazná, lze vlastně dovozovat pouze nepřímou, a to dosti nepoeticky ze série sankcí, které mohou následovat v případech, kdy se soud členského státu judikaturou Soudního dvora neřídí. Systém sankcí pro nerespektování judikatury Soudního dvora spadá do dvou skupin: na ty, které stanovil členský stát sám,⁵⁹ a na ty, které stanoví právní řád Unie. Z těch unijních lze zmínit mimo jiné možnost:

(a) řízení pro porušení Smlouvy proti členskému státu, jehož soud posledního stupně nesprávně aplikoval předchozí judikaturu Soudního dvora, a přitom nepovažoval za nezbytné předložit předběžnou otázku,⁶⁰

(b) obnovy řízení před správním orgánem v případě, kdy vnitrostátní správní soud posledního stupně nerespektoval judikaturu Soudního dvora a/nebo se nedotázal Soudního dvora v rámci řízení o předběžné otázce,⁶¹

(c) náhrady škody způsobené jednotlivci v důsledku nerespektování ju-

⁵⁸ Rozsudek ze dne 13. 5. 1981, *SpA International Chemical Corporation*, 66/80, Recueil, s. 1191, bod 13.

⁵⁹ S ohledem na skutečnost, že právo Unie se stalo součástí českého právního řádu, nekorrektní aplikace práva Unie znamená ve svém důsledku nezákonnost, případně dokonce protiústavnost rozhodnutí soudu. Z tohoto důvodu může být také nekorrektní aplikace práva Unie předmětem řádných i mimořádných opravných prostředků, stejně jako nekorrektní aplikace českých zákonů a jiných právních předpisů. V detailech viz *Bobek, M., Bříza, P., Komárek, J.* Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 121–144, s. 453–484, a s. 505–510.

⁶⁰ Srov. rozsudek ze dne 12. 11. 2009, *Komise proti Španělsku*, C-154/08, Sb. rozh., s. I-187, případně rozsudek ze dne 9. 12. 2003, *Komise proti Itálii*, C-129/00, Recueil, s. I-14637.

⁶¹ Rozsudek ze dne 13. 1. 2004, *Kühne & Heitz*, C-453/00, Recueil, s. I-837.

⁵⁴ Rozsudek ze dne 15. 7. 1964, *Costa*, 6/64, Recueil, s. 1141.

⁵⁵ Rozsudek ze dne 16. 12. 1976, *Rewe-Zentralfinanz*, 33/76, Recueil, s. 1989.

⁵⁶ Srov. kupř. náleží *Cukerné kvóty III* (náleží ÚS ze dne 8. 3. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 50/04 (N 50/40 SbNU 443; č. 154/2006 Sb.)), kde Ústavní soud konstatoval, že jedním z projevů omezení pravomocí vnitrostátních orgánů ve prospěch orgánů unijních je i omezení volnosti členských států určovat vnitrostátní účinky komunitárního práva.

⁵⁷ Rozsudek ze dne 3. 2. 1977, *Benedetti*, 52/76, Recueil, s. 163.

dikatury Soudního dvora a/nebo nepředložení předběžné otázky soudem posledního stupně,⁶²

(d) nižší soud členského státu není vázán právním názorem vyššího vnitrostátního soudu, pokud je tento právní názor v rozporu s předchozí judikaturou Soudního dvora,⁶³

(e) pokud se ptá předběžná otázka předložená Soudnímu dvoru na otázku již prejednanou, Soudní dvůr o ní nerozhoduje rozsudkem, ale odůvodněným usnesením odkáže na existující judikaturu.⁶⁴

Sečteno a podtrženo, rozhodnutí Soudního dvora mají v rámci současného českého práva asi nejdále nakročeno ke skutečným precedentům, byť tedy pouze *de facto* a tak trochu v utajení. I jednotlivé rozhodnutí Soudního dvora je závazné, a to s ohledem na kterýkoliv soud v rámci jakéhokoliv z členských států. V tomto ohledu se nelze než připojit k závěrům učiněným již před nějakou dobou lordem Slynnem:

„Ačkoliv Soudní dvůr nikdy vysloveně neodkáže na *stare decisis* či teorii precedentů nebo na skutečnost být vázán vlastními rozhodnutími, obecně je jasně následuje [...] Váha a četnost odkazů na předešlou judikaturu v úsecích některých rozsudků je pocítována jako závaznost v praxi, pokud ne i v teorii.“⁶⁵

Na druhou stranu ale i systém unijního práva respektuje možnost vyjádření kvalifikovaného nesouhlasu ze strany soudů členských států, právě skrze žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. V takovém případě však musí soud členského státu, který se ptá znovu na již judikovanou věc, podrobně a přesvědčivě osvětlit, proč by měl Soudní dvůr přistoupit ke zpřesnění nebo změně své judikatury.

⁶² Srov. rozsudek ze dne 30. 9. 2003, *Köbler*, C-224/01, Recueil, s. I-10239 a rozsudek ze dne 13. 6. 2006, *Traghetti del Mediterraneo SpA*, C-173/03, Sb. rozh., s. I-5177. Blíže v češtině viz *Bobek, M., Komárek, J., Passer, J.* Vyhánění z rajské zahrady neodpovědnosti aneb národní soudy a porušení komunitárního práva. Soudce, roč. 2004, č. 9, s. 2.

⁶³ Srov. rozsudek ze dne 5. 10. 2010, *Elchinov*, C-173/09, Sb. rozh., s. I-8889.

⁶⁴ Srov. čl. 104 odst. 3 Jednacího řádu Soudního dvora. Z českých předběžných otázek viz např. usnesení ze dne 11. 1. 2007, *Vorel*, C-437/05, Sb. rozh., s. I-331.

⁶⁵ *Slynn, G.* The Court of Justice of the European Communities. (1984) 33 International and Comparative Law Quarterly 409, na s. 423.